

Nr 300.

Av herr **Lithander**, *angående skärpning av kompetensvillkoren i avseende å vissa befattningar i riksräkenskapsverket.*

Givetvis är det av vikt att sådant kompetenskrav ställes å vederbörande befattningshavare i statens tjänst, att tillräcklig garanti gives för att befattningshavaren skall uppfylla de fordringar, som i varje fall påkallas för tjänstens behöriga upprätthållande. Sålunda uppställas på i statens tjänst anställda ingenjörer krav på viss avlagd ingenjörsexamen; och fordras för inträde i flertalet statens verk avlagd examen av det ena eller andra slaget.

För behörighet till domarebefattning fordras jämlikt kungörelsen den 12 maj 1865 (nr 32) angående förändrade villkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar punkt 1 enligt dess lydelse i kungl. kungörelsen den 5 maj 1882 (nr 21) samt punkt 15 i förstberörda kungörelse, att hava avlagt examen till rättegångsverken eller juris kandidatexamen. I fråga om de rent judiciella domstolarna har alltid sagda krav strängt upprätthållits. Beträffande de administrativa domstolarna, varav ett flertal finnas inom statsförvaltningen *delvis kombinerade med* andra administrativa uppgifter, såsom exempelvis armé- och marinförvaltningarna samt riksräkenskapsverket, och *delvis utan sådan kombination*, såsom regeringsrätten och kammarrätten, har samma kompetenskrav ej alltid strängt upprätthållits, ehuru återopade författningar torde varit avsedda att gälla även dem. Vad angår regeringsrätten och kammarrätten, vilka som nämnt äro uteslutande domstolar i administrativa ärenden, har kompetensfordran direkt reglerats för den förra genom regeringsformen, så att minst $\frac{2}{3}$ av regeringsrättens ledamöter skola hava »fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som uti domareämbeten må nyttjas» och för den senare genom instruktionen för verket, den senaste av år 1925 nr 521, däri under § 16 föreskrives, att vad i allmän lag är stadgat för hovrätt i fråga om domare skall lända till efterrättelse för kammarrätten, där icke avvikande bestämmelser meddelats.

Vidkommande riksräkenskapsverket, som sedan år 1925 i första instans handlägger och avgör de viktiga anmärkningsmålen från den centrala revisionen inom verket — vilka mål inom kammarrätten avgöras av personer, som uppfyllt fordran på att hava »fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som uti domareämbeten må nyttjas», vartill enligt praxis i allmänhet kommit fordran på att någon tid hava bestritt domareämbete vid de allmänna domstolarna — föreligga redan på grund av angivna för-

hållande skäl att uppställa samma kompetenskrav på ledamöterna i domstolen inom riksräkenskapsverket som på kammarrättens ledamöter. Varken riksräkenskapsverkets senaste instruktion av 1927 (nr 280) eller andra författningar upptaga dock några bestämmelser härom.

Beträffande tjänstemännen vid länsstyrelser och enkannerligen de inom landskontoren tjänstgörande, vilka sistnämnda måste hava förvärvat förfarenhet på väsentligen samma områden, som det tillkommer revisorerna i riksräkenskapsverket att för räkenskapsgranskningen och de högre tjänstemännen i riksräkenskapsverket att för domsrättens utövande vara insatta uti, gävos redan uti åberopade kungl. kungörelsen den 12 maj 1865 (nr 32) bestämmelser om kompetensen. Som villkor för rätt att utnämnas till landsekreterare- och länsnotariebefattning uppställdes däri krav på avlagd juris kandidatexamen eller examen till rättegångsverken och för utnämning till landskamrerare- och länsbokhållarebefattning fordrades att hava avlagt antingen någon av berörda examina eller examen till Kungl. Maj:ts kansli. Dessa bestämmelser gällde, till dess genom kungl. kungörelsen den 14 december 1917 (nr 904) om ändrad lydelse i vissa delar av nyssberörda kungörelse stadgades, att jämväl för uppförande å förslag till landskamrerarebefattning eller till de då nyinrättade länsassessorsbefattningarna eller för utnämning till länsbokhållare skulle fordras att hava avlagt examen, medförande behörighet till domarebefattning. Då så nyligen som 1917 en så väsentlig skärpning vidtagits i kompetensfordringarna för länsstyrelsens tjänstemän, måste häri ligga, att i en tid, då i övrigt dylika fordringar hava tendens att så mycket som möjligt eftergivas, det med hänsyn till förefintlig erfarenhet ansetts påkallat att för vinnande av garanti för tjänsternas behöriga upprätthållande stipulera dylika bestämmelser.

När således på ett angränsande ämbetsområde med i det väsentligaste samma krav i fråga om författningskunskap m. m. dylika restriktiva kompetensbestämmelser ansetts erforderliga redan för relativt låga tjänstegrader, ligger häri ett starkt indicium för att enahanda krav böra uppställas för de med fullmakt tillsatta tjänstemännen i riksräkenskapsverket över huvud, men givetvis framför allt för dem av dessa, som hava det ansvarsfulla åliggandet att vara föredragande i den inom riksräkenskapsverket inrättade anmärkningsdomstolen och i denna egenskap på grund av den dem tillkommande reservationsrätten i själva verket alltid måste betraktas som bisittare eller med andra ord biträdande domare i anmärkningsdomstolen.

Det bör ihågkommas, att de anmärkningsmål, som handläggas och avgöras av riksräkenskapsverket, i motsats till dem, som behandlas av en del specialförvaltningar, äro av natur att beröra statsförvaltningen i dess helhet. Att uppmärksamheten varit fäst på vikten av den centrala revisionens arbete och betydelsen av att avgörandet av anmärkningsmålen därifrån skedde under betryggande former, framgår bland annat därav,

att när dåvarande departementschefen C. Swartz i proposition nr 157 vid 1908 års riksdag i samband med frågan om lönereglering för kammarrätten hade att intaga ställning till ett av 1902 års löneregleringskommitté framlagt förslag att antalet ledamöter i kammarrätten vid anmärkningsmålens handläggning skulle nedsättas från 4 till 3, departementschefen avstyrkte detta förslag med bland annat följande motivering: »dels hava nu ifrågavarande mål i övervägande grad ett *juridiskt* skaplynn, som påkallar beaktande jämväl i fråga om formen för deras handläggning och avgörande.»

Vidare må framhållas, att när samtliga de förste revisorsbefattningar i riksräkenskapsverket (numera, med undantag av två av dessa, benämnda revisionskommisarietjänster), vilka förut varit placerade i nuvarande 24 lönegraden, genom beslut av 1925 års riksdag uppflyttades i nuvarande 26 lönegraden, åberopades av statsutskottet i dess utlåtande nr 7 punkt 15 till stöd härför följande särskilda motivering: »Med hänsyn till *de ansvarsfulla och viktiga uppgifter*, som äligga ifrågavarande befattningshavare samt *de fordringar i skilda hänseenden*, som måste å dem ställas, har ock utskottet ansett sig böra tillstyrka en dylik uppflyttning», varvid man måste förutsätta, att statsutskottet närmast avsett ovannämnda domarekompetenskrav, som vid likartade måls handläggning inom kammarrätten uppställts på dess ledamöter.

Sedan domsrätt i anmärkningsmål tilldelats riksräkenskapsverket, hava numera i enlighet med 1927 års riksdags beslut de å riksbokslutsbyrån samt å skattekontoret placerade förste revisorerna nedflyttats till B 24, varjämte, jämlikt § 18 i sagda instruktion för verket nr 280/1927 förutom generaldirektören och föredraganden jämväl vederbörande byråchef skall såsom ledamot vara närvarande vid avgörandet av de mål, däri domsrätt tillkommer riksräkenskapsverket.

Av ovanstående torde framgå, att flera talande skäl föreligga för en höjning av kompetenskravet för befattningshavarna i riksräkenskapsverket. Erfarenhet från domsrättens utövande inom riksräkenskapsverket torde även tala i samma riktning. Då revisorerna i riksräkenskapsverket, vilkas arbete, som redan nämnts, måste anses till väsentlig del fordra samma kompetens som ställes å länsbokhållare, åtnjuta lön enligt 22 lönegraden i avlöningsreglementet, men redan för länsbokhållare av andra klass, vilka enligt detta reglemente placerats i B 21, uppställts kravet på avlagd examen, medförande behörighet till domarbefattning, borde det föreligga fullgiltig anledning att för revisorerna i riksräkenskapsverket uppställa samma kompetensvillkor som för länsbokhållare. För behörighet till beställning såsom sådan revisor torde för närvarande gälla de bestämmelser, som uti berörda kungl. kungörelse den 12 maj 1865 (nr 32) moment 4:o stadgats för vinnande av anställning å kameral och räkenskapsavdelning inom de verk, statskontoret och kammarrätten, varifrån riks-

räkenskapsverket utbrutits, nämligen att hava avlagt kansliexamen. (Jämför även härutinnan kungl. kungörelsen den 31 december 1920 (nr 891) med vissa föreskrifter i anledning av kammarrättens revisionsavdelnings överflyttande till riksräkenskapsverket, i vilken kungörelse Kungl. Maj:t efter framställning av chefen för riksräkenskapsverket förordnat, att de bestämmelser, som hava avseende å kammarrättens revisionsavdelning, skola från och med den 1 januari 1921 i tillämpliga delar gälla riksräkenskapsverket.) Även om en höjning av kompetensen för sagda revisorer till likhet med vad som fordras för länsbokhållare otvivelaktigt är i lika grad påkallad som för sistnämnda befattningshavare, vill jag dock ej nu föreslå en så stor rubbning av befordringsförhållandena i riksräkenskapsverket, som skulle föranledas härav, i synnerhet som en förhöjning av kompetenskravet för högre befattningshavare i riksräkenskapsverket torde komma att medföra, att till verket drages en hel del personer med högre kompetens. I samband med den förestående frågan om lönereglering för statstjänstemännen överhuvud och således även för revisorerna i riksräkenskapsverket torde emellertid frågan om kompetenskravet för dessa revisorer jämväl böra upptagas; och synes därvid även den möjligheten föreligga att, genom förhöjning av kompetensfordran för dessa revisorer och i samband därmed skeende löneförhöjning för dessa, indragning kunde ske av en del av dessa revisorer på så sätt, att revisionen utfördes *under ledning* av sålunda kvalificerade revisorer *med biträde* av lägre avlönad arbetskraft. Beträffande de i riksräkenskapsverket förekommande i avlöningshänseende högre än revisorerna ställda befattningshavarna, torde det däremot icke kunna råda tvekan, att med hänsyn till dessa befattningshavares åligganden uppställandet av motsvarande kompetensbestämmelser, som för berörda länsstyrelsernas tjänstemän i samma lönegrad bör vara påkallat. Detta måste vara så mycket mera angeläget för de chefen i riksräkenskapsverket närmast ställda tjänstemän som för generaldirektören, vilken har att svara för bland annat fullgörandet av verkets åligganden att biträda vid statsregleringen och att övervaka verkets funktioner i fråga om riksbokslutet, svåriligen kan ställas något på förhand stipulerat kompetenskrav. Dock torde något här ifrågasatt högre behörighetsvillkor ej böra krävas för förste revisorn å riksbokslutsbyrån med hänsyn till dennes speciella åligganden med bokslutsgöromålen. Däremot torde i fråga om byråchefen å riksbokslutsbyrån krav på avlagd examen, som medför behörighet till domarebefattning, böra uppställas, då denne befattningshavare bör äga en viss större författningskunskap och förfarenhet vid tolkning av författningar samt vana att avfatta utlåtanden. De tjänstemän, om vilka det alltså skulle bli fråga att föreskriva högre kompetens än den nuvarande, skulle alltså vara byråcheferna å riksräkenskapsverkets revisions- och riksbokslutsbyråer samt revisionskommisarierna och en förste revisor å skattekontoret. För de av dessa tjänstemän, som hava till åliggande att vara bisittare i anmärkningsdom-

stolen i riksräkenskapsverket, bör det med fullgiltiga skäl kunna göras gällande, att samma kompetenskrav borde införas som det i mom. 12:o) av berörda kungörelse nr 904 för år 1917 i fråga om landsfogdetjänst i tillämpliga delar angivna, nämligen utöver fordran på avlagd examen, medförande behörighet till domarbefattning, att äga förfarenhet i domarvärv, från vilket sistnämnda kompetenskravs uppfyllande förutom byråchefen å riksbokslutsbyrån, vilken ej är bisittare i annärkningsdomstolen, förste revisorn å skattekontoret på grund av dennes speciella åligganden bör undantagas. I varje fall kan det icke ifrågasättas annat än att examen, som medför behörighet till domarbefattning, bör vara minimum av kompetenskrav härvidlag, och synes, därest en framställning i ämnet beslutas från riksdagens sida, tillika böra hemställas, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida kompetenskravet i angivna hänseende bör sträckas därutöver.

Genom återopade kungl. kungörelsen den 14 december 1917 (nr 904) är stadgat, att vad i kungörelsen föreskrivits länder icke till upphävande eller minskning av den behörighet till anställning och befordran, som redan blivit genom fullgörande av de vid 1917 års utgång gällande föreskrifter förvärvad. Någon motsvarande föreskrift torde ej böra ifrågakomma vid införande av skärpta kompetensvillkor uti nu ifrågavarande avseende. Tvärtom torde, då den ovan förebragta utredningen är särskild den skedda jämförelsen mellan åliggandena och lönegradsplaceringen för revisorerna i riksräkenskapsverket och länsbokhållare av 2 klass giva anledning till att ifrågasätta skärpning av kompetensvillkoren redan för revisorerna i riksräkenskapsverket, det vara i hög grad styrkt, att ett behov ur statsnyttans synpunkt föreligger, att de ifrågasatta skärpta kompetensvillkoren för de högre tjänstemännen i riksräkenskapsverket så snart som möjligt träda i tillämpning.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen behagade besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter övervägande, huru långt kompetenskravet i ovan angivna avseende bör anses utsträckas i fråga om byråchefsbefattningen å revisionsbyrån samt revisionskommisariebefattningarna i riksräkenskapsverket, täcktes i instruktionen för riksräkenskapsverket införa, att för behörighet att utnämnas till sagda byråchefsbefattning eller till revisionskommisariatjänst i riksräkenskapsverket skall fordras *antingen* att hava avlagt examen, medförande behörighet till domarbefattning ävensom att äga förfarenhet i domarevärv *eller* ock enbart att hava avlagt dylik examen *samt att* för behörighet till byråchefsämbete å riksräkenskapsverkets bokslutsbyrå

ävensom till förste revisorsbefattning å skattekontoret i riksräkenskapsverket skall fordras att hava avlagt examen, medförande behörighet till domarbefattning.

Tillika får jag hemställa, att riksdagen måtte an- hålla, att de ovan angivna skärpta kompetensvillkoren för befattningshavare i riksräkenskapsverket måtte utan någon retroaktiv tillgodoräkning av enligt före- gående bestämmelser förvärvad kompetens träda i till- lämpning vid näst efter utfärdande av kungörelse i ämnet skeende utnämning till tjänsterna i fråga.

Stockholm den 21 januari 1929.

Edvard Lithander.